

Daka Marija – Kovács Mihály

joghallgatók (PTE ÁJK), az ÓNSZ közjogi tagozatának tagjai

Az előzetes döntéshozatal kezdeményezésének magyarországi tapasztalatai, különös tekintettel az Európai Bíróság nagytanácsban hozott döntéseire

Az EUMSz. 267. cikke értelmében a tagállami bíróságok valamely jogkérdésben uniós jogi norma értelmezése, illetve a szekunder uniós jogi normák érvényességének megállapítása érdekében az Európai Unió Bíróságához (a továbbiakban: Bíróság) fordulhatnak előzetes döntéshozatali eljárás (a továbbiakban: eljárás) kezdeményezése érdekében.

Hazánk a 2004-es csatlakozás óta az eljárás kezdeményezésének lehetőségével számos alkalommal élt. "Nemzetközi" viszonylatban is kiemelkedően intenzív a magyar bíróságok általi előterjesztések száma, ezt a következő ábra éves bontásban szemlélteti.¹

¹ Az Európai Unió jogának alkalmazása: az előzetes döntéshozatali eljárások kezdeményezésének tapasztalatai elnevezésű joggyakorlat-elemző csoport összefoglaló véleménye. http://www.lb.hu/sites/default/files/joggyak/az_europai_unio_joganak_alkalmazasa.pdf (2014. 10. 05) (A továbbiakban: Vélemény)

	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	Összesen
CZ	0	1	3	2	1	5	3	5	7	27
CY	0	0	0	0	1	1	0	0	0	2
EE	0	0	0	2	2	2	0	1	5	12
PL	0	1	2	7	4	10	8	11	6	49
LV	0	0	0	0	3	4	3	10	5	25
LT	0	0	1	1	3	3	2	1	2	13
HU	2	3	4	2	6	10	6	13	18	64
MT	0	0	0	0	0	1	0	0	1	2
SK	0	0	1	1	0	1	5	3	9	20
SI	0	0	0	0	0	2	1	1	0	4

Az ábrából jól kitűnik, hogy a hazai bíróságok által kezdeményezett eljárások száma nemcsak a hasonló földrajzi kiterjedésű államokhoz (Szlovákia, Csehország) képest, hanem a hazánk földrajzi kiterjedését meghaladó nagyságú államokhoz (Lengyelország) képest is igen nagy. Általánosságában véve elmondható, hogy hozzávetőlegesen négy évnek kellett eltelnie ahhoz, hogy az eljárás kezdeményezése általánossá váljon a 2004-ben csatlakozott tagállamokban. Ennek részben az az oka, hogy azok az ügyek, melyek tényállása csatlakozást követően keletkezett, ebben az időszakban érték el a nemzeti bíróságokat.² Persze a számok önmagukban nem minőségi értékmérők, az azonban megállapítható, hogy hazánk nyitottabb és fogékonyabb a Bírósággal való együttműködésre mint más, 2004-ben csatlakozott tagállamok. Meglátásunk szerint ez előmozdítja (elősegíti) a szerves EU-jogalkalmazást.

Az ún. *reference-potential* több struktuális és nem strukturális tényezőtől függ, amely azonban meghaladja az általunk vizsgált magyar vonatkozás keretét.³ Mi, kiemelve egy tényezőt, a személyi feltételekről szólnánk röviden. A bírói kar megfelelő szintű felkészítése már a csatlakozást megelőzően elkezdődött ún. célzott képzések keretén belül. A bírák felkészítését azért fontos hangsúlyozni, mert e személyek javarészt az egyetemi tanulmányaik során nem sajátították el uniós jogi ismerteket, tehát a csatlakozásra való felkészülés jegyében kellett azt elsajátítaniuk. Másrészt idegennyelv-tudásuk is fontos szempont volt, hiszen értelemszerűen, ha idegen nyelvet beszélnek (és az az idegen nyelv egyben az EU hivatalos nyelve, nem a rendszerváltás előtt

² Vélemény, 26.o.

³ Éves jelentés 2012 – Az Európai Unió Bírósága, az Európai Unió Törvényszéke és az Európai Unió Közszolgálati Törvényszéke tevékenységének áttekintése 117-119. o

hangsúlyozott orosz nyelv), nyitottabbak és fogékonyabbak a Bíróság esetjogának a figyelembe vételére a jogalkalmazás során, és a Bírósághoz fordulás tekintetében.

Általánosságban véve elmondható, hogy a magyar bíróságok legtöbb alkalommal adójogi, valamint HÉA-irányelv alkalmazásával összefüggő kérdések megválaszolása miatt fordultak a Bírósághoz. Tanulmányukban azonban azokat az ügyeket kívántuk bemutatni, amelyek komplexitása miatt a Bíróságnak nagytanácsban kellett eljárnia. Meglátásunk szerint ugyanis ezekben a magyar ügyekben foglalt végkövetkeztetések markánsan formálták a Bíróság esetjogának koherenciáját.

Az első magyar⁴ előzetes döntéshozatali kérelem, az uniós jog alkalmazásának csatlakozással összefüggő joghatásait érintette, pontosabban az 93/13/EGK irányelvnek az értelmezését, jóllehet a valódi szándék feltehetően a Ptk. Tisztességtelen általános szerződési feltételekre vonatkozó jogkövetkezményeknek a közösségi irányelvvel való összeegyeztethetőségekre irányult. A Szombathelyi Városi Bíróság 2004. június 10-i végzésével kérelmet terjesztett elő erre vonatkozóan az előtte folyamatban lévő Ynos kontra Varga János ügyben amiben a Bíróság nagykamarája kimondta, hogy az említett rendelet, valamint maga a tényállás is a Magyar Köztársaság Európai Unióhoz történt csatlakozása előtti, tehát arra a Bíróság hatásköre nem terjed ki. Az Ynos ítélet azonban nem válaszolta meg egyértelműen az időbeli alkalmazás részkérdéseit, így azt számos másik utalás követte, mint például a csatlakozás után indult, de csatlakozást megelőzően kezdődött versenyellenes hatásokat vizsgáló versenyeljárásban való uniós jogi alkalmazással foglalkozó ügy, amely egy, a csatlakozás előtt meghozott, később visszavont olyan határozat joghatásait vizsgálta, aminek tárgyát a csatlakozás után új eljárásban vizsgálták.⁵ Az Ynos ítélet következményeként módoslásra került a régi Ptk. 209/B szakasza.

A C-137/08. sz. VB Pénzügyi Lízing Zrt. kontra Schneider Ferenc ügy⁶ is a fogyasztói szerződésekbe foglalt tisztességtelen feltételekről szóló szintén a 93/13/EGK tanácsi

4

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=57284&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=107916> (2014. 10. 05)

⁵ Vélemény, 38. o.

⁶ C-137/08. sz. ügy

irányelv értelmezésére vonatkozott. A Budapesti II. és III. Kerületi Bíróság azzal a kérdéssel fordult az EuB-hoz, hogy, (a Pannon GSM Zrt-ügyre tekintettel), hogy az említett irányelv lehetővé teszi-e a nemzeti bíró számára, hogy hivatalból, az eljárás jellegétől függetlenül, megítélje egy elé tárt szerződési feltétel tisztességtelen jellegét, saját illetékességének vizsgálata során? Valamint ha az első kérdésre igenlő válasz adható, úgy a nemzeti bíró e vizsgálat során milyen szempontokat vehet figyelembe, különösen akkor, ha a szolgáltató székhelyéhez közel eső bíróság illetékességét köti ki?⁷

A hazai bíróság arra a kérdésre is szeretett volna választ kapni, hogy mennyiben összeegyeztethető a Pp. 155/A. § (2) bekezdésének azon szabálya a Bíróság Alapokmánya 23. cikkével amely értelmében az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzését a bíróság az Európai Bíróság számára való kézbesítéssel egyidejűleg tájékoztatásul megküldeni köteles az igazságügyért felelős miniszter részére is. A Bíróság ítéletében –az egész EuB esetjogot figyelembe véve új elemként megjelent az a rendelkezés, mely szerint a nemzeti bíróságnak *ex officio* kell bizonyítást folytatnia annak megállapítása érdekében, hogy az előtte folyamatban lévő ügy alapjául szolgáló, az eladó vagy szolgáltató és a fogyasztó közötti szerződés részét képező kizárólagos illetékességi kikötés a 93/13 irányelv hatálya alá tartozik-e, és amennyiben igen, hivatalból kell értékelnie az ilyen kikötés esetlegesen tisztességtelen jellegét.⁸

A sokat hivatkozott *Cartesio Oktató és Szolgáltató Bt.* ügyében⁹ hozott ítélet pontosította a jogorvoslat kizártságának, mint előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésének egyik kritériumát. Mert mindaddig, a heterogén tagállami szabályozás miatt (pl. jogorvoslatok eltérő formája, rendes vagy rendkívüli jogorvoslat, stb.) nem volt egyértelmű az EUMSz. 267. cikk második bekezdésének az értelmezése (*Az Európai Unió Bírósága hatáskörrel rendelkezik előzetes döntés meghozatalára a következő kérdésekben:...* b) az uniós intézmények, szervek vagy hivatalok jogi aktusainak

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=79164&pageIndex=0&doclang=hu&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=107916> (2014.10.05)

⁷ C-137/08. sz. ügy, 20. pont

⁸ C-137/08. sz. ügy, 46-56. pont

⁹ C-210/06. sz. ügy

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=76078&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=111790> (2014.12.04)

érvényessége és értelmezése)¹⁰ A Bíróság kimondta, hogy a cégbíróság változásbejegyzési eljárásban hozott határozatával szembeni fellebezést elbíráló másodfokú bíróság előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére jogosult bíróságnak kell tekinteni annak ellenére, határozatának meghozatalára és az említett fellebbezésnek a kérdést előterjesztő bíróság általi elbírálására is nem kontradiktórium eljárásban kerül sor.¹¹ A Bíróság kifejtette ugyanis, hogy a cégbírósági eljárás hasonlóságokat mutat a közigazgatási eljárással, és a tényleges jogvita csak a másodfokú eljárás alkalmával vetődik fel. Másodsorban az előzetes döntéshozatali kezdeményező végzés ellen lehet fellebbezéssel fordulni a fellebbviteli bírósághoz, de a végzés nem változtatható meg, és az előterjesztés nem mellőzhető. Ez a konklúzió tekinthető a Cartesio-ügy legfőbb hozadéknak.¹² Ami pedig a letelepedés jog határainak a tágítását illeti, a Daily Mail ügyben mondottakat a Bíróság fenntartotta.

A Cartesio-üggyel szorosan összefüggő Vale Építési Kft.¹³ ügyben pedig lényegében a Cartesio-tényállás inverze valósult meg, szintén a letelepedés szabadsága kapcsán. A cégbíróság a VALE Építési Kft.-nek a magyar cégjegyzékbe a VALE COSTRUZIONI jogelőd feltüntetésével való bejegyzését megtagadta. A cégbíróság álláspontja szerint egy Olaszországban létrehozott és bejegyzett társaság nem helyezheti át székhelyét Magyarországra, és nem jegyezhető be a cégjegyzékbe magyar társaság jogelődjeként. A Legfelsőbb Bíróság megválaszolásra a következő kérdéseket tette fel. Elsősorban, összeegyeztethető-e a letelepedési szabadság elvével a magyar szabályozás, amely a magyar társaságok számára lehetővé teszi az átalakulást, ugyanakkor valamely másik tagállam joga alá tartozó társaság számára azonban megtiltja azt.¹⁴ Továbbá azt a kérdést, hogy jogosult-e a fogadó tagállam az Unión belüli nemzetközi átalakulást végrehajtó társaság fogadó tagállamban benyújtott cégbejegyzési kérelmét a fogadó tagállam társasági jogának a belföldi társaságok átalakulására vonatkozó szabályai szerint egyenlően elbírálni, megkövetelve a mindazon feltételek teljesítését amit a

¹⁰A szerződések egységes szerkezetbe foglaló változata
http://europa.eu/pol/pdf/qc3209190huc_002.pdf (2014.12.04)

¹¹ C-210/06. sz. ügy, 63. pont

¹² Vélemény, 18. o.

¹³ C-378/10. sz. ügy

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=124998&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=114132> (2014.12.04)

¹⁴ C-378/10. sz. ügy, 16. pont

belföldi átalakulásokkal szemben megfogalmazzák, vagy pedig nemzetközi átalakulást a belföldi átalakulástól megkülönböztetni, és ha igen, mennyiben. A Bíróság úgy találta, hogy valamely társaság nemzetközi átalakulásával kapcsolatban a fogadó tagállam hatásköre meghatározni az irányadó feltételeket „ugyanakkor szem előtt tartva, hogy a nemzeti szabályozásnak összhangban kell állnia a letelepedési szabadságának elvével.

A Bíróság úgy találta, hogy a „külföldi” társaság eltérő bánásmódja esetlegesen visszatarthatja a letelepedés szabadságának gyakorlásától a Magyarországon kívül, más tagállamokban székhellyel rendelkező társaságokat.¹⁵

A Mostafa Abed El Karem ügyben¹⁶ a 2004/83/EK irányelv, a menekülti jogállás feltételeire vonatkozó minimumszabályok értelmezése olyan palesztin származású hontalan személyek esetén akik igénybe vették az UNRWA¹⁷ támogatását. (Többek között a támogatás megszűnése, a 2004/83 irányelv értelmezése, stb.) A Bíróság – többek között – úgy találta, hogy ha az UNRWA által nyújtott támogatás megszűnik, e személyeket *ipso facto* megilleti az említett irányelv által nyújtott védelem.¹⁸ Azonban, fontos szem előtt tartani, hogy az irányelv nyújtotta védelem nem jelenti feltétlenül a menekültstátuszi jogállást, ez az eljáró hatóságok feladata.

Konklúzióként elmondható, hogy a magyar nemzeti bíróságok előtt felmerült jogkérdések csiszolják az EuB joggyakorlatot és az EuB ítéleteire pedig a magyar jogalkotó reflektál, mert azok sokszor jogalkotási „kényszert” teremtenek. Ez történt például a Cartesio ítéletet követően, amikor is a jogalkotó a Pp 155/A szakasz (3) bekezdés módosítására „kényszerült”, rendelkezve arról, hogy „[...] az előzetes döntéshozatali eljárást kezdeményező végzés és az előzetes döntéshozatali eljárás kezdeményezésére irányuló kérelem elutasítása ellen nincs helye külön fellebbezésnek.”¹⁹

¹⁵ C-378/10. sz. ügy, 34-41. pont

¹⁶ C-364/11. sz. ügy

<http://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=131971&pageIndex=0&doclang=HU&mode=lst&dir=&occ=first&part=1&cid=116430> (2014. 12. 04.)

¹⁷ Az UNRWA (United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the near East) az ENSZ palesztin származású hontalan személyeket támogató Palesztin Menekülteket Segélyező és Támogató Közel-Keleti Ügynökség. Bővebben: <http://www.unrwa.org/>

¹⁸ C-364/11. sz. ügy, 81. pont

¹⁹ 1952. évi III. törvény a polgári perrendtartásról, 155/A. § (3) bek.

A jogalkotási fellépés adott esetben a Bíróság hatáskörének hiányától *függetlenül* is megállapítható volt. (ld. Ynos-ügy)

A jogalkotónál gyorsabban a jogalkalmazó, például kollégiumi véleményben reagálhat arra, hogyan javasolja az alsóbbfokú bíróságok számára a jogszabály módosításig a Bíróság ítéletének közvetlen alkalmazását. A Legfelsőbb Bíróság így járt el a Cartesio-ítélet után, amikor a Polgári és Közigazgatási Kollégium 1/2009 számú véleményében nyújtott útmutatást az alsóbb fokú bíróságok számára.²⁰

A leggyorsabb reakció kétségkívül, mint a regisztrációs adó ügyében az, ha a tagállami bíróságok közvetlenül alkalmazzák a bírósági szakban már folyamatban lévő ügyekben az Bíróság ítéletét.

²⁰ <http://www.lb.hu/hu/kollvel/12009-vi-24-pk-kk-kozos-velemeney-az-elozetes-donteshozatali-eljaras-kezdemenyezese-koreben> (2014. 12. 04.)